

Kao ilustrativni materijal, uporedo sa primerima koji su navedeni u tekstu predgovora, paralelno stoji i sama izložba Dejana Sretenovića kao svojevrsna vizuelna podloga; ona ide ponešto nezavisnim putem u odnosu na njegov teorijski diskurs. Zapravo, ova izložba funkcioniše i daje rezultate i izvan okvira predočenih u predgovoru kataloga. Kako je izgled izložbe »Belo« određen materijalom iz fonda Muzeja savremene umetnosti, naravno da su i njen smisao i konsekvence uslovljene upravo takvim primerima. Različita primena belog, ili pak belo kao dominirajući sadržaj u slikarstvu, postavljeni su u radovima brojnih umetnika, od Gabrijela Stupice, preko generacije Vlade Kristla, Ivana Picelja, Miće Popovića, Milene Čubraković, Aleksandra Tomaševića i Fila Filipovića, koji se belim koriste u različitim njegovim svojstvima, od simboličkog i ekspresivnog do bezformnog i geometrijskog. Srednja generacija umetnika, poput Koste Bogdanovića, Mire Brtke, Radomira Damnjanovića i Ljubomira Perčinića, oslobađa i materiju i pojam belog od tradicionalnog slikarstva i pseudo-modernističke mistifikacije, svodeći ga na njegov vlastiti izvorni smisao »elementa po sebi«. Najmlađi umetnici zastupljeni na ovoj izložbi: Boris Demur, Tanas Lulovski, Edin Numankadić, Radoslav Tadić i Jasna Topolski (čiji rad jedini nije iz kolekcije MSU), ponovo proširuju obim ovog pojma i ulogu ovog elementa u aktuelnom slikarstvu, dopuštajući »belom« novu, slobodniju, složeniju i artifičelniju egzistenciju u samom biću nekog umetničkog predmeta.

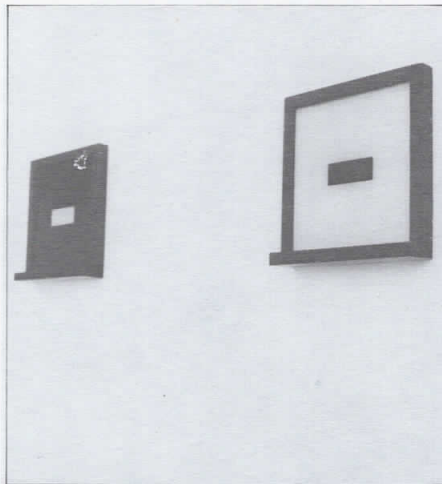
Ova nevelika izložba pogodila je svoj cilj: da izdvoji i da eksplicira jedan likovni element, te da na tom primeru čak ilustruje jednu malu istoriju modernizma jugoslovenske umetnosti. Kontinuirane, koherentne i čvrste veze koje u njenom biću postoje očigledno da se mogu pokazati čak i na ovakav svedeni način.

Jovan Despotović

Geometrije

Muzej savremene umetnosti, maj–juni 1990.

U organizaciji jugoslovenskih muzeja i galerija savremene umetnosti formirana je izložba pod naslovom »Geometrije«, koja treba da problematizuje i eksplicira ovaj vid aktuelnog stvaralaštva. Posle izložbe »Kontrolisana gesta – primeri novog enformela i apstraktnog ekspresionizma«, koja je na sličan, manje ambiciozan način organizovana, začeta je u stvari jedna moguća mala serija tematski postavljenih izložbi čiji je zadatak da detalj-

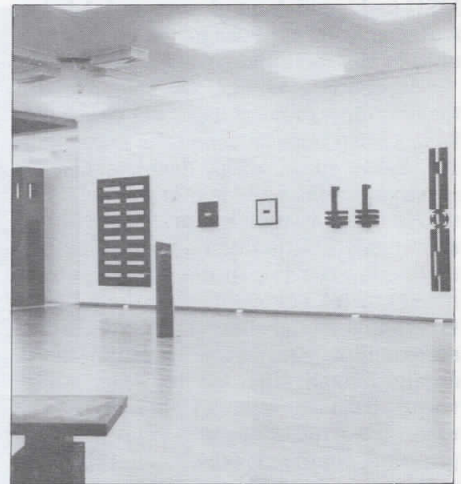
Feda Klikovac, *Bez naziva*, 1990.

nije informišu o tekućim tendencijama najnovije likovne produkcije u nas. Zanimljivo je napomenuti da su obe ove izložbe u stvari inicirane na Bijenalu mladih jugoslovenskih umetnika u Rijeci, što ukazuje na prvorazrednu ulogu ove manifestacije za identifikovanje najvažnijih pojava danas u Jugoslaviji u domenu plastičkog mišljenja. No, sastav izložbe, naglašeno ambiciozan pristup autora predgovora kataloga Marijan Susovski, Nermina Zildžo, Mladen Lučić, Marijan Špoljar, Zoran Petrovski, Igor Zabel, Jovan Despotović) i formalno-oblikovni nivo izložbe prerasli su prvobitnu njenu namenu da da informaciju o ovom »trendu« u aktuelnom stvaralaštvu, i vrlo aktivno sakupljaju materijal za produbljene analize i dalekosežnije zaključke o mestu i značenju geometrizma u savremenoj jugoslovenskoj umetnosti.

Izuzetna ujednačenost materijala u svim njihovim nivoima, od formalno-oblikovnih do semantičko-projektivnih, i pored opšte boljke sličnih selekcija koje se izvode prema regionalnim principima, proizvela je nametljivu koherentnost ove izložbe, mada na njoj učestvuje dvadeset jedan autor praktično iz svih jugoslovenskih kulturnih centara, u generacijskom rasponu od dvadeset godina (najstariji učesnik je rođen 1943, a najmlađi 1963. godine). Otuda je ovo jedna od zaista ma-

lobrojnih opštejugoslovenskih izložbi održanih u poslednje vreme koje se nisu »raspale« po republičkoj pripadnosti, već izuzetno uspešno grade jedinstvenu problemsko-teorijsku sliku jedne određene pojave.

Na sceni su upravo sasvim različiti koncepti aktuelne geometrijske umetnosti u Jugoslaviji. Materijal je medijski određen kao slika, skulptura – objekt, instalacija, ambijent i delimično grafika. Čisti geometrijski jezik »tvrdih ivica« – kako smo zapravo i navikli da tumačimo izvornu geometrijsku semantiku i vizuelnim umetnostima, neguju Kulić i Mationi (Verbumprogram), Ivančičeva, Sokić, Tu-

Izložba *Geometrije*, Muzej savremene umetnosti, Beograd, 1990.

lek, Bijelić i Šubertova. Na drugom polu nalaze se »geometrije« organskog, anorganskog, ekološkog kompleksa čiji se smisao konstituše oko izmenjenih primarnih geometrijskih oblika kakve su forme Kudićeve, Apostolovića, Pavlovskog, Baršija, i ambijenti i instalacije Čade, Šumovskog, Rusijan, Makšea. Unutar ovih krajnosti, prilično izolovano stoje radovi Grebenarovića i Lepena; ovom poslednjem nizu mogu se pridobiti i radovi Jurića i Petrcola, koji su okrenuti prema daljoj prošlosti geometrije dvadesetog veka, kao i Arapović koga zanima funkcija i delovanje vizuelno sintetizovane forme i Klikovac koji traga za simboličkim i kontekstualnim značenjima složenijih geometrijskih oblika.

Nakon Skoplja i Beograda, izložba »Geometrije« biće do kraja godine prikazana još u Subotici, Osijeku, Mariboru, Koprivnici, Ljubljani, Rijeci, Zagrebu i Sarajevu. Ne treba propustiti priliku da se posle okončavanja njenog itinerera sačini i mali razgovor oko otvorenih pitanja koja je ova izložba postavila i da se podstakne aktivnije razmišljanje o problemima ove vrste umetnosti.

Jovan Despotović